

להיזהר מלהיטות יתר

written by דוד מ' וינברג | 30.09.2023

ישראל צריכה לגשת להסדרי השלום המתהווים עם סעודיה ולהבנות הנלוות עם ארה"ב ☒ בהתלהבות אך גם בזהירות. להיטות יתר לעסקה מצד ירושלים תגרום לאפקט בומרנג נגד ישראל. וושינגטון וריאד זקוקות כיום להסכם השלום באותה מידה כמו ישראל, ואפילו יותר, לכן הן צריכות לשלם עבורו ☒ ולא על חשבון ישראל.

למרבה הצער, נראה לי שהלהט המוגזם שהפגין ראש הממשלה נתניהו בארה"ב לפני יוה"כ החליש את כוח המיקוח של ישראל. נותר רק לקוות שבמשא ומתן שמאחורי הקלעים ישראל משחקת משחק קשוח יותר.

בל נטעה: אני חושב שישראל עומדת על סף פריצת דרך דיפלומטית גדולה ומגה-היסטורית. שלום עם סעודיה, ובעקבותיו סיום אפקטיבי של מאה שנות סכסוך ערבי-ישראלי, אכן נמצאים בהישג יד.

מדובר במהלך כמעט משיחי, שאם יתממש יבצר את נוכחותה של ישראל באזור ואת מעמדה בעולם. הוא יעקור מהשורש 120 שנות מלחמה אידיאולוגית של העולם הערבי נגד שיבת היהודים לציון, וינחית מכת מוות על המתקפה הפרוגרסיבית של ה"ווק" על הלגיטימיות של ישראל ☒ במיוחד אם השלום יתווך על ידי נשיא אמריקני דמוקרטי.

לפיכך אני לחלוטין בעד לנצל את ההזדמנות ולהתקדם לקראת השלמת העסקה. כולם צריכים לאמץ את ההזדמנות ☒ גם רפובליקנים שלא אוהבים את החיזוק שממשל ביידן יקבל מהסכם, וגם ישראלים מהשמאל ויהודי התפוצות הליברלים שמתעבים את החיזוק שנתניהו יקבל מהסכם.

יחד עם זאת, להיטות יתר תצמצם את מרחב התמרון של ישראל. המהלך הדיפלומטי מתפתח במהירות, ומביא לקדמת הבמה שורה של סוגיות ביטחוניות בעלות השפעה ארוכת טווח, המחייבות החלטות זהירות. ייתכן שירושלים צריכה להאט את קצב הדיונים. הסכם חפוז מדי עלול לפגוע באינטרסים אסטרטגיים קריטיים של ישראל. הסכם נמהר מדי עלול לפגוע במערכה החשובה עוד יותר נגד הגרעין האיראני.

אחד הנושאים הרגישים הוא האפשרות של אמנת הגנה אמריקנית-ישראלית, שהממשל האמריקני מבקש להציע ביחד עם אמנת ההגנה הצפויה בין ארה"ב לסעודיה. הממשל מבין שהוא יתקשה להעביר בסנאט ברוב של שני שלישים הסכם עם ריאד, ללא הסכם מקביל עם ישראל.

ישראל לא צריכה להתנגד לברית הגנה אמריקנית-סעודית. למעשה, לישראל יש אינטרס מובהק לראות את ארה"ב מרחיבה את התחייבותיה כלפי בעלות בריתה באזור. אבל האם ישראל

עצמה צריכה או רוצה הסכם הגנה רשמי עם ארה"ב? האם הסכם כזה לא יפגע במעמדה של ישראל בעיני הציבור האמריקני (יצייר אותה כ'נסמכת' של ארה"ב), או יקשור את ידיה (במיוחד ובעיקר בעימות הממשמש ובא עם איראן)? ואם בכל זאת ישראל מתכוונת להתקדם עם הסכם כזה, מה בעצם היא יכולה להרוויח או לצפות ממנו?

כאמור, אמנה כזו מחייבת ניהול משא ומתן זהיר. וזה מביא אותנו לעניין השני, שהוא ערביות לסיוע צבאי אמריקני לישראל לטווח הארוך מאוד, כולל על כמה ממערכות הנשק שארה"ב נמנעה עד כה מלספק לישראל (כמו מטוסי תדלוק ארוכי טווח, מפציצים כבדים ופצצות חודרות בונקר).

חבילות הסיוע הצבאי של ארה"ב לישראל (או FMS - foreign military sales), מעניקות לישראל אשראי של מיליארדי דולרים לרכישת פלטפורמות אמריקניות, דוגמת מטוס הקרב F-35. חבילת הסיוע הנוכחית מסתיימת בעוד פחות משלוש שנים. כשברקע התחייבויות חדשות של ארה"ב לקואליציה רחבה של בעלות ברית במזרח התיכון ² עכשיו זה הזמן לסגור עסקה על חבילת סיוע חדשה לעשרות שנים קדימה.

נושא שלישי שעומד על הפרק הוא התחמשות המזרח התיכון בגרעין. מזה שני עשורים שישראל פועלת לחסום את תוכנית הגרעין האיראנית, החותרת בבירור לייצר נשק גרעיני שיהיה מכוון לישראל. כעת מבקשת סעודיה תמיכה אמריקנית בתוכנית סעודית לגרעין אזרחי, שתכלול העשרת אורניום.

האם ישראל תוכל להשלים עם מצב כזה לטובת שלום אזורי? או שאולי הסכנה שתוכנית הגרעין הסעודית תהפוך בהמשך לצבאית, היא גבוהה מדי? האין השלמה כזו פירושה מתן לגיטימציה לתוכניות גרעין דומות בטורקיה ובמצרים? ישראל תמיד חששה מתפוצה רחבה של גרעין בסביבתה הקרובה, ולכן מדובר בסוגיה שבה ישראל לא תוכל להתפשר ללא משטרים ביטחוניים מהמחמירים ביותר.

סוגיה רביעית היא הרשות הפלסטינית. ישראל יכולה להציע "לחזק" אך לא לתגמל אותה משום שהרשות נותרה לחלוטין אנטישמית, אלימה, לעומתית ומושחתת. אולם בהנחה שישראל תתחייב כלפי ארה"ב ו/או ערב הסעודית לצעדים להרגעת המצב בשטחים, ובהנחה שהסעודים יתחילו להשקיע מיליארדים בתמיכה ברשות הפלסטינית (כדרכם לפצות על השלום עם ישראל) ³ מה יהיה אם וכאשר ישראל תהיה חייבת לתקוף שם? האם ידיה יהיו כבולות?

ומה יקרה כאשר צה"ל יצטרך לשוב ולפשוט על ג'נין כדי לחסל מחבלים, או שיהיה עליו לפתוח במבצע נוסף נגד חמאס בעזה, או להגיב בצורה הרבה יותר חריפה על הפרובוקציות של חיבאללה בצפון?

ומה באשר לניהול מערכה כוללת ומתמשכת להחרמת הכמויות העצומות של נשק שזורם לתוך המגזר הערבי, ומוביל לפיגועי טרור ולמעשי רצח פוליטיים בתוך המגזר בהיקפים מפחידים? האם

הסעודים יהיו בעמדה לדרוש ולצפות ל"איפוק" ישראלי, משום שירושלים "חייבת" לריאד בגדול על הסכם השלום?

זו אינה דינמיקה שישראל תרצה לראות מתפתחת, ולכן יש לדון בנושאים הללו מראש ולהסדיר אותם בשקט.

הנושא החמישי והמהותי מכולם הוא הצורך לנטרל את היכולות הגרעיניות והצבאיות המאיימות של איראן. ישראל לא תוכל להסכין לדינמיקה לפיה ממשל ביידן יצפה לשתיקה ישראלית בסוגיה האיראנית, בתמורה לתיווך של ביידן בהסכם שלום בין סעודיה לישראל. נהפוך הוא, במיוחד לנוכח התחייבויות אמריקניות לברית אסטרטגית אזורית פרו-מערבית שתכלול את ערב הסעודית ואת ישראל, ירושלים תהיה חייבת להתעקש על עמדה אמריקנית קשוחה מתמיד נגד הדהירה של איראן לגרעין.

לרוע המזל אני לא רואה את זה קורה, אלא אם יחול שינוי של ממש בהנהגת הממשל הדמוקרטי הנוכחי. לכן, אסור לישראל לשדר שום סימן שהיא הולכת לצמצם את מאמצי המנע שלה נגד איראן, בשום מצב.

כפי שכתב מאיר בן שבת, ראש מכון משגב לביטחון לאומי ואסטרטגיה ציונית (ולשעבר היועץ לביטחון לאומי של ראש הממשלה): "במידה שטיוטה ההצעה לאמנת הגנה אמריקנית-ישראלית [?] ואני אוסיף, הבנות נוספות בין ארה"ב לסעודיה) תחזק את ההרתעה של ישראל, תבטיח את חופש הפעולה שלה ואת יכולתה להגן על עצמה בעצמה, תוך הגברת המחויבות של ארה"ב לחיזוק היכולות הצבאיות והיתרון האיכותי של ישראל, ואם המהלך הכולל לא יחתור תחת המאבק נגד איראן, ואף יעמיק את המחויבות הדו-מפלגתית בארה"ב כלפי המדינה היהודית [?] אזי יש כאן בשורה טובה".

אם ורק אם כך, ישראל תעשה נכון לאמץ את ההזדמנות ולהשלים עם הקשיים תוך צמצום למינימום, בעודה ניצבת איתנה וערוכה לנווט את דרכה בעולם חדש מופלא.

מאמר המקור הופיע באנגלית ב-ג'רוזלם פוסט 29.10.2023 וב-ישראל היום 01.10.2023.